DOMSTOLENS DOM

17. september 2002 *

I sag C-334/00,

angående en anmodning, som Corte suprema di cassazione (Italien) i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA

mod

Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 5, nr. 1 og 3, i konventionen af 27. september 1968 (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det

* Processprog: italiensk.

Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1) og ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene N. Colneric og S. von Bahr samt dommerne C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen, J.N. Cunha Rodrigues (refererende dommer) og C.W.A. Timmermans,

generaladvokat: L.A. Geelhoed
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA ved avvocato F. Franchi

— Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS) ved avvocato M.P.Ginelli og Rechtsanwalt R. Rudek

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud og G. Bisogni, som befuldmægtigede,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 31. januar 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 9. juni 2000, indgået til Domstolen den 11. september 2000, har Corte suprema di cassazione i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, forelagt tre præjudicielle spørgsmål om fortolkningen af artikel 5, nr. 1 og 3, i denne konvention (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1) og ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1, herefter »Bruxelles-konventionen«).

2 Spørgsmålene er blevet rejst i en sag mellem et italiensk selskab, Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA (herefter »Tacconi«), der har hjemsted i Perugia (Italien), og et tysk selskab, Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (herefter »HWS«), der har hjemsted i Forbundsrepublikken Tyskland, angående et erstatningskrav, som Tacconi har gjort gældende over for HWS, idet Tacconi hævder at have lidt skade som følge af, at HWS har tilsidesat sin loyalitetsforpligtelse i forbindelse med forhandlinger om indgåelse af en kontrakt.

Relevante retsforskrifter

Bruxelles-konventionen

3 Bruxelles-konventionens artikel 2, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne konvention skal personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne stat.«

4 Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1 og 3, bestemmer:

»En person, der har bopæl på en kontraherende stats område, kan sagsøges i en anden kontraherende stat:

1) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den pågældende forpligtelse er opfyldt eller skal opfyldes [...]

[...]

3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået.«

Nationale bestemmelser

5 I henhold til artikel 1337 i codice civile (herefter »den italienske borgerlige lovbog«) skal parterne handle loyalt under kontraktforhandlinger og i forbindelse med indgåelse af kontrakter.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

6 Den 23. januar 1996 anlagde Tacconi sag ved Tribunale di Perugia mod HWS med påstand om, at det blev fastslået, at en kontrakt mellem leasingselskabet B.N. Commercio e Finanza SpA (herefter »BN«) og HWS om køb af et støbeanlæg, for hvilket Tacconi, med HWS's samtykke, allerede havde indgået en leasingkontrakt med BN, ikke var kommet i stand. Ifølge Tacconi var kontrakten mellem HWS og BN ikke kommet i stand som følge af HWS's uberettigede nægtelse af at sælge maskinerne, og dermed som følge af, at HWS havde tilsidesat sin loyalitetsforpligtelse. Derved havde HWS handlet i strid med Tacconis berettigede forventning, idet Tacconi havde haft tiltro til, at kontrakten blev indgået. Tacconi nedlagde på denne baggrund påstand om, at HWS skulle erstatte den skade, som Tacconi hævdede, at HWS havde forvoldt, og som blev opgjort til 3 000 000 000 ITL.

7 HWS gjorde heroverfor gældende, at den italienske ret savnede kompetence til at påkende sagen, principalt fordi der var aftalt en voldgiftsklausul, subsidiært i henhold til bestemmelsen i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1. Vedrørende realiteten nedlagde HWS påstand om frifindelse for Tacconis krav og »mest subsidiært og som selvstændigt modkrav« påstand om, at Tacconi tilpligtedes at betale 450 248,36 DEM.

8 Ved processkrift, forkyndt den 16. marts 1999, fremsatte Tacconi i medfør af artikel 41 i codice di procedura civile (den italienske civilproceslov), der vedrører forudgående afgørelse af kompetencespørgsmål, begæring om, at Corte suprema di cassazione skulle fastslå, at de italienske domstole havde kompetence til at påkende sagen. Tacconi gjorde gældende, at der ikke blev indgået en kontrakt mellem Tacconi og HWS, fordi hvert eneste tilbud blev efterfulgt af uover-

ensstemmende svar. Tacconi gjorde således gældende, at HWS havde pådraget sig et erstatningsansvar forud for kontraktindgåelse i medfør af artikel 1337 i den italienske borgerlige lovbog, og at der i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3, ved »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« også skal forstås det sted, hvor den erstatningssøgendes formuetab er indtrådt. Det var i Perugia, hvor Tacconi har sit hjemsted, at skaden indtrådte.

9 I sin forelæggelseskendelse har den nationale domstol anført, det kriterium, som er opstillet i den specielle kompetenceregel i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, ikke synes at kunne finde anvendelse på erstatningsansvar forud for kontraktindgåelse, idet et sådant ansvar ikke følger af, at en kontraktforpligtelse ikke opfyldes. En sådan forpligtelse foreligger ikke i en situation som den, der er genstand for hovedsagen, da der ikke er indgået en kontrakt.

10 Corte suprema di cassazione fandt, at afgørelsen af kompetencespørgsmålet krævede en fortolkning af Bruxelles-konventionen, og retten har derfor udsat sagen og forelagt Domstolen følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Er en sag, hvorunder sagsøgte hævdes at have pådraget sig et ansvar forud for indgåelse af en kontrakt, en sag om ansvar uden for kontrakt (Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3)?

2) Såfremt spørgsmålet besvares benægtende, er sagen da en sag om kontraktforhold (Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1), og hvad er i så fald »den pågældende forpligtelse«?

3) Såfremt spørgsmålet besvares benægtende, finder da kun det almindelige kriterium om sagsøgtes bopæl anvendelse på sagen?«

Første spørgsmål

11 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om en sag, hvorunder sagsøgte hævdes at have pådraget sig et ansvar forud for kontraktindgåelse, er en sag om ansvar uden for kontrakt i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3's forstand.

Indlæg til Domstolen

12 Under henvisning til Domstolens praksis (dom af 27.9.1988, sag 189/87, Kalfelis, Sml. s. 5565, af 26.3.1992, sag C-261/90, Reichert og Kockler, Sml. I, s. 2149, og af 17.6.1992, sag C-26/91, Handte, Sml. I, s. 3967) har Tacconi og Kommissionen gjort gældende, at eftersom ansvar forud for kontraktindgåelse ikke følger af forpligtelser, som en part frivilligt har påtaget sig over for en anden, er der tale om ansvar uden for kontrakt.

13 Tacconi har gjort gældende, at det er helt klart, at der i tiden forud for en kontraktindgåelse ikke eksisterer kontraktmæssige bånd, der gensidigt binder parterne, fordi sådanne bånd ikke kan opstå, så længe kontrakten ikke er indgået.

14 Kommissionen har under henvisning til Domstolens praksis gjort gældende, at det er muligt at opstille et generelt princip om, at for alle krav, der er omfattet af Bruxelles-konventionen, og som har til formål at fastslå, at en person har pådraget sig et ansvar, finder ét af de to kriterier om speciel kompetence i henhold til konventionens artikel 5, nr. 1 og 3, under alle omstændigheder anvendelse.

15 Kommissionen har på grundlag heraf konkluderet, at sager, som vedrører ansvar forud for kontraktindgåelse, hører under Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3, idet, for det første, en retssag, hvorunder sagsøgtes ansvar forud for kontraktindgåelse er gjort gældende, pr. definition er en sag, der har til formål at fastslå, at sagsøgte har pådraget sig et ansvar, og for det andet, dette ansvar ikke følger af forpligtelser, som sagsøgte frivilligt har påtaget sig over for sagsøger, men derimod af krav om en bestemt adfærd, som stilles mere eller mindre specifikt fra anden side og uafhængigt af de parter, der er involveret i forhandlinger forud for en kontraktindgåelse.

16 Herimod har HWS gjort gældende, at ansvar forud for kontraktindgåelse er af en anden art end ansvar uden for kontrakt. Sidstnævnte form for ansvar finder anvendelse for enhver, som tilsidesætter det generelle forbud mod at forvolde skade mod en anden person og mod at krænke såkaldte »absolutte« rettigheder.

17 Ansvar forud for kontraktindgåelse kan således kun gøres gældende over for en person, som har en særlig forbindelse med den person, der har lidt skade, dvs. den forbindelse, der er opstået i sammenhæng med kontraktforhandlingerne. I modsætning til de principper, der gælder for ansvar uden for kontrakt, kan der ved bedømmelsen af ansvar forud for kontraktindgåelse ikke ses bort fra indholdet af kontraktforhandlingerne.

18 Desuden har HWS — under henvisning til, at Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, heller ikke kan finde anvendelse i en situation som den, der er tale om i hovedsagen, idet Tacconis påstand hviler på en forudsætning om, at der ikke er indgået en kontrakt — gjort gældende, at ansvar forud for kontraktindgåelse hverken er et ansvar uden for kontrakt eller et ansvar i kontrakt, og at de tyske domstole derfor har kompetence til at pådømme tvisten i hovedsagen i medfør af den almindelige bestemmelse i konventionens artikel 2.

Domstolens bemærkninger

19 Det bemærkes indledningsvis, at det følger af Domstolens faste praksis (jf. dom af 22.3.1983, sag 34/82, Peters, Sml. s. 987, præmis 9 og 10, Reichert og Kockler-dommen, præmis 15, og Handte-dommen, præmis 10), at begreberne »kontraktforhold« og »uden for kontrakt« i konventionens artikel 5, nr. 1 og 3, skal betragtes som selvstændige begreber, der først og fremmest skal fortolkes ud fra konventionens opbygning og formål. Disse begreber kan derfor ikke forstås således, at de blot henviser til national ret i den ene eller den anden af de berørte kontraherende stater.

20 En sådan fortolkning er nemlig den eneste, der kan sikre en ensartet anvendelse af Bruxelles-konventionen, som navnlig har til formål at gennemføre en harmonisering af de kontraherende staters regler om retternes kompetence og at styrke retsbeskyttelsen af de i Fællesskabet bosiddende personer, således at sagsøgeren let kan afgøre, ved hvilken ret han kan anlægge sag, og sagsøgte med rimelighed kan forudse, ved hvilken ret han kan blive sagsøgt (jf. dom af 20.3.1997, sag C-295/95, Farell, Sml. I, s. 1683, præmis 13, og af 19.2.2002, sag C-256/00, Besix, Sml. I, s. 1737, præmis 25 og 26).

21 Som Domstolen har fastslået, omfatter begrebet »erstatning uden for kontrakt« i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3's forstand ethvert krav, som går ud på, at en sagsøgt pålægges et erstatningsansvar, og som ikke er knyttet til et »kontraktforhold« i artikel 5, nr. 1's forstand (jf. Kalfelis-dommen, præmis 18, Reichert og Kockler-dommen, præmis 16, og dom af 27.10.1998, sag C-51/97, Réunion européenne m.fl., Sml. I, s. 6511, præmis 22).

22 Det skal desuden bemærkes, at selv om Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, ikke stiller som betingelse, at der er indgået en kontrakt, er det dog nødvendigt, at der kan identificeres en forpligtelse, fordi det ved fastlæggelsen af en national rets kompetence i sager om kontraktforhold er afgørende, hvor den pågældende forpligtelse er opfyldt eller skal opfyldes.

23 Endvidere bemærkes, at det følger af Domstolens praksis, at begrebet »kontraktforhold« i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1's forstand, ikke kan fortolkes således, at det omfatter en situation, hvor der ikke foreligger en forpligtelse, som en part frivilligt har påtaget sig over for en anden (jf. Handte-dommen, præmis 15, og Réunion européenne m.fl.-dommen, præmis 17).

24 Det fremgår imidlertid ikke af sagens akter, at der foreligger en forpligtelse af nogen som helst art, som HWS skulle have påtaget sig frivilligt over for Tacconi.

25 I betragtning af omstændighederne i hovedsagen kan erstatningsansvaret for den påståede skade som følge af en uberettiget afbrydelse af kontraktforhandlingerne

alene være en følge af tilsidesættelse af retsregler, navnlig regler, som forpligter parterne til at handle loyalt i forbindelse med forhandlinger med henblik på indgåelse af en kontrakt.

26 Under disse omstændigheder må det konstateres, at det ansvar, der i givet fald følger af, at den kontrakt, der er omhandlet i begæringen i hovedsagen, ikke er blevet indgået, ikke kan være af kontraktmæssig art.

27 Under hensyn hertil skal det første præjudicielle spørgsmål besvares således, at under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, og som er karakteriseret ved, at en part ikke frivilligt har påtaget sig forpligtelser over for en anden part i forbindelse med forhandlinger om indgåelse af en kontrakt, og ved, at der eventuelt er sket en tilsidesættelse af retsregler, navnlig regler om loyalitetsforpligtelser for parterne i kontraktforhandlinger, er en sag, hvorunder det gøres gældende, at sagsøgte har pådraget sig ansvar forud for kontraktindgåelse, en sag om ansvar uden for kontrakt i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3's forstand.

Andet og tredje spørgsmål

28 Da det første spørgsmål er blevet besvaret bekræftende, er det ufornødent at besvare den forelæggende rets øvrige spørgsmål.

Sagens omkostninger

29 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Corte suprema di cassazione ved kendelse af 9. juni 2000, for ret:

Under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, og som er karakteriseret ved, at en part ikke frivilligt har påtaget sig forpligtelser over for en anden part i forbindelse med forhandlinger om indgåelse af en kontrakt, og ved, at der eventuelt er sket en tilsidesættelse af retsregler, navnlig regler om

loyalitetsforpligtelser for parterne i kontraktforhandlinger, er en sag, hvorunder det gøres gældende, at sagsøgte har pådraget sig et ansvar forud for kontraktindgåelse, en sag om ansvar uden for kontrakt i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 5, nr. 3, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse og ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse.

Rodríguez Iglesias		Colneric	von Bahr
Gulmann	Edward	La Pergola	Puissochet
Wathelet	Schintgen	Cunha Rodrigues	Timmermans

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. september 2002.

R. Grass	G.C. Rodríguez Iglesias
Justitssekretær	Præsident